

The Slippery Slope

*** Note that 1) We are not going to read all these sources inside. They are for you to read and think about. 2) I am trying to show the range of positions and will, to the best of my ability, not make a judgment call. ***

Wikipedia: Slippery Slope

In [logic](#) and [critical thinking](#), a **slippery slope** is a logical device, but is usually known under its fallacious form in which a person asserts that some event must inevitably follow from another without any rational argument or demonstrable mechanism for the inevitability of the event in question. A slippery slope argument states that a relatively small first step leads to a chain of related events culminating in some significant effect, much like an object given a small push over the edge of a slope sliding all the way to the bottom.^[4] The strength of such an argument depends on the [warrant](#), i.e. whether or not one can demonstrate a process which leads to the significant effect. The fallacious sense of "slippery slope" is often used synonymously with [continuum fallacy](#), in that it ignores the possibility of middle ground and assumes a discrete transition from category A to category B. Modern usage avoids the fallacy by acknowledging the possibility of this middle ground.

The argument takes on one of various semantical forms:

- In the classical form, the arguer suggests that making a move in a particular direction starts something on a path down a "slippery slope". Having started down the metaphorical slope, it will continue to slide in the same direction (the arguer usually sees the direction as a negative direction, hence the "sliding downwards" [metaphor](#)).
- Modern usage includes a logically valid form, in which a minor action causes a significant impact through a long chain of logical relationships. Note that establishing this chain of [logical implication](#) (or quantifying the relevant probabilities) makes this form logically valid. The slippery slope argument remains a fallacy if such a chain is not established.^{[[dubious](#) - [discuss](#)]}

Consequentialism and unintended consequences^{[[edit](#)]}

The core of the slippery slope argument is that a specific rule or course of action is likely to result in [unintended consequences](#) and that these "unintended consequences" are undesirable (and, typically, worse than either inaction or another course of remediation). This criticism is a [consequentialist](#) criticism - interested in consequences or outcomes or results of a course of action - and does not impugn the character or intentions of the one(s) offering the "slippery slope" argument(s), the basis or bases or concerns underlying the offering of the arguments against a rule or course of action, nor the legitimacy of arguing against any specific rule or course of action.

משנה מסכת אבות פרק א משנה א

משה קבל תורה מיסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה הם אמרו שלשה דברים הוו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה:

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף ה עמוד א

מצינין את הקברות. אמר רבי שמעון בן פזי: רמז לציון קברות מן התורה מנין - תלמוד לומר +יחזקאל ל"ט+ וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון. אמר ליה רבינא לרב אשי: הא מקמי דליתי יחזקאל מאן אמר? - וליטעמין, הא דאמר רב חסדא: דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו, מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו: +יחזקאל מ"ד+ כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבוא אל מקדשי (לשרתני), מקמי דליתי יחזקאל מאן אמר? אלא: גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא. הכא נמי: גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא. רבי אבהו אמר מהכא: +ויקרא י"ג+ וטמא טמא יקרא - טומאה קוראה לו, ואומרת לו: פרוש. וכן אמר רבי עוזיאל בר בריה דרבי עוזיאל רבה: טומאה קוראה לו ואומרת לו: פרוש... אביי אמר מהכא: +ויקרא י"ט+ ולפני עור לא תתן מכשל. רב פפא אמר: +ישעיהו נ"ז+ ואמר סלו סלו פנו דרך. רב חיננא אמר: הרימו מכשול מדרך עמי. רבי יהושע בריה דרב אידי אמר: +שמות י"ח+ והודעת להם את הדרך (אשר) ילכו בה. מר זוטרא אמר: +ויקרא י"ט+ והזרתם את בני ישראל מטמאתם. רב אשי אמר: +ויקרא י"ח+ ושמרתם את משמרתי - עשו משמרת למשמרת.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף כא עמוד א

רמז לשניות מן התורה מנין? שנאמר: +ויקרא י"ח+ כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ, האל - קשות, מכלל דאיכא רכות, ומאי נינהו? שניות... רב יהודה אמר, מהכא: +קהלת י"ב+ ואזן וחקר תקן משלים הרבה, ואמר עולא א"ר אלעזר: קודם שבא שלמה, היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים, עד שבא שלמה ועשה לה אזנים. ר' אושעיא אמר, מהכא: +משלי ד'+ פרעהו אל תעבר בו שטה מעליו ועבור. אמר רב אשי: משל דר' אושעיא, למה הדבר דומה? לאדם משמר פרדס, משמרו מבחוץ - כולו משתמר, משמרו מבפנים - שלפניו משתמר, שלאחריו אינו משתמר. והא דרב אשי בדותא היא, התם שלפניו מיהא משתמר, הכא אי לאו שניות - פגע בערוה גופה. רב כהנא אמר, מהכא: +ויקרא י"ח+ ושמרתם את משמרתי, עשו משמרת למשמרת. א"ל אביי לרב יוסף: הא דאורייתא היא! דאורייתא ופירשו רבנן. כל התורה נמי פירשו רבנן! אלא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא.

במדבר רבה (וילנא) פרשה י ד"ה ח מ"ן ושכר

וכה"א וכל משרת ענבים לא ישתה וגו' מכל אשר יעשה מגפן היין עשתה תורה סייג לדבריה שלא יאכל ולא ישתה מכל דבר הנעשה מגפן היין כדי שלא יבא לשתות מתלא אמר לך לך אמרין לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב

רמב"ם על משנה מסכת אבות פרק א משנה א

ועשו סייג לתורה - רוצה לומר הגזרות והתקנות אשר ירחיקו את האדם מן העבירה, כמו שאמר יתעלה: +ויקרא יח ל+ "ושמרתם את משמרת", ואמרו בפרוש זה: "עשו משמרת למשמרת".

פירוש רבינו יונה על אבות פרק א משנה א

ועשו סייג לתורה - כענין שנאמר (ויקרא י"ח ל') ושמרתם את משמרת כלומר עשו משמרת למשמרתי והסייג הוא דבר גדול ומשובח לעשות סייג וגדר למצות לבל יוכל להכשל בהם הירא את דבר ה' לכן המקיים את דברי חז"ל שהם סייגים למצות של תורה חיבב היראה ממי שעושה המצוה עצמה כי אין עשיית המצות הוכחה ליראה כמו השומר לסייגים שהוא נזהר מתחלה שלא יביא לידי פשיעה. אך העושה המצוה ואינו מקיים הסייג מראה לנו כי אם ייטיב בעיניו לעשות מצוה אל ירע בעיניו אם יפשע בה ולפרוץ פרץ לא חש מפני היראה ופורץ גדר ישכנו נחש. הנה כי דברי חכמים ז"ל יסודות ואילנות ליראת שמים שהוא עיקר העולם ויסוד המעלה. וכל מצות כלם פרפראות אליה. וזהו שאמרו במדרש כי טובים דודיק מיי חביבין דברי סופרים מיינה של תורה :

מגן אבות לרשב"ץ על אבות פרק א משנה א

...וכל דור ודור רשאי לתקן תקנות במה שהעם נכשלים בהם לעבור על דברי תורה. ולולי התקנות האלה התורה נופלת מעט מעט וכמו שאמרו רז"ל [אדר"נ נר"ב פ"א ד"ה ועשו סייג], אינו דומה כרם המוקף גדר, לכרם שאינו מוקף גדר. ויותר נראית יראת יי' במקיים דברי חכמים ובסייגים שעשו ולא במקיים המצוות עצמן, כי המקיים המצוות עצמן ונזהר מעבירות ולא עשה להם סייג אינו חושש שמא יפשע בהם, והעושה גדרים וסייג לעצמו זה הוא הירא את דבר יי' שהוא נזכר שלא יבוא לידי פשיעה, והוא פתח ליכנס בו לידי חסידות. וכמו שאמרו בא' מע"ז [כ ב] ובירושלמי דשקלים [פ"ג הל"ג מז - ג] ובמדרש חזית [שיהש"ר פר' א פ' ט], ונשמרת מכל דבר רע [בדברים כג י], שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה, מכאן אמר ר' פנחס בן יאיר זהירות מביאה לידי זריזות וכן מזריזות לנקיות לפרישות לטהרה ולקדושה וליראת חטא ולחסידות ולענוה ולרוח הקדש והזהירות הוא, שיזהר מעבירה בעת הזדמנה לפניו. והזריזות הוא שיזהר ממנה קודם ההזמנה, וכמו שאמרו בפרק כל הבשר [חולין קז ב] מאי לאו דזהיר ולא נגע, פירוש בפת בלא נטילת ידים, לא, דזריז וקדים ומשיה ידה מעיקרא. ולפי שהסייג הוא שומר התורה, אמרו חכמים ז"ל בפרק אין מעמידין [ע"ז לה א] ערבין עלי דברי דודים. ובמדרש חזית [שיהש"ר פר' א; פ"ב] תצא חביבין דברי סופרים מיינה של תורה, שנאמר [שיר השירים א ב] כי טובים דודיק מיי.

הקדמה ליד החזקה לרמב"ם

גם יתבאר מהם דברים שגזרו חכמים ונביאים שבכל דור ודור לעשות סייג לתורה כמו ששמעו ממשו בפירוש. שנאמר ושמרתם את משמרת עשו משמרת למשמרת. וכן יתבאר מהם המנהגות והתקנות שהתקינו או שנהגו בכל דור ודור כמו שראו בית דין של אותו הדור. לפי שאסור לסור מהם שנאמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל.

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק א

איזהו סייג שעשה אדם הראשון לדבריו הרי הוא אומר ויצו ה' אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכול תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות (בראשית ב' י"ז) לא רצה אדם הראשון לומר לחוה כדרך שא"ל הקב"ה אלא כך אמר לה ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמותון (שם ג' ג') באותה שעה היה נחש הרשע נוטל עצה בלבו אמר הואיל ואיני יכול להכשיל את האדם אלך ואכשיל את חוה הלך וישב אצלה והרבה שיחה עמה אמר לה אם לנגיעה את אומרת צוה עלינו הקב"ה הריני נוגע בו ואיני מת אף את אס תגעי בו אי את מתה. מה עשה הנחש הרשע באותה שעה עמד ונגע באילן בידי וברגליו והרתיעו עד שנשרו פירותיו לארץ.

בראשית רבה (וילנא) פרשה יט

ומפרי העץ אשר בתוך הגן וגו' ולא תגעו בו הה"ד (משלי ל) אל תוסף על דבריו פן יוכיח בך ונכזבת, תני ר' חייא שלא תעשה את הגדר יותר מן העיקר שלא יפול ויקצץ הנטיעות, כך אמר הקב"ה כי ביום אכלך ממנו וגו', והיא לא אמרה כן, אלא אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו כיון שראה אותה עוברת לפני העץ נטלה ודחפה עליו, אמר לה הא לא מיתת, כמה דלא מיתת במקריבה, כן לא מיתת במיכליה, אלא כי יודע אלהים כי ביום וגו'.

רש"ר הירש בראשית פרק ג פסוק ב

יש כאן משום מצות סייג, בחינת מצוה דרבנן. ה' גזר על האכילה; ואילו האשה מזכירה איסור נגיעה. היתה זו אפוא מצות סייג; אדם בזהירותו הוסיף על המצוה כדי להתרחק מן העבירה. הנה אנחנו רואים: הסייגים והגזירות הם תולדה טבעית של הזהירות המוטלת על מקיימי המצוות. אך חכמינו מוסיפים אזהרה: "שלא תעשה את הגדר יותר על העיקר שלא יפול ויקצץ בנטיעות. כך הקדוש ברוך הוא אמר ביום אכלך ממנו ועמדה והעידה עדות שקר לא תגעו בו פן תמותון. כיון שראה שכזבה דחפה עליו. אמר לה, כמה דלא דמכת במקרובתיה אף לא במיכליה." (בראשית רבה יט, ד ואבות דר' נתן א, ה). אל לנו לשכוח את מקור הסייגים, שהזהירות היהודית הטילה עלינו. נזכור תמיד, שאין הם דאורייתא. רק כל עוד נזכור זאת, הם יהיו לנו אזהרה וסייג. אם נשכח את אופיים זה, אם נראה גם אותם כמפי הגבורה, - תביא אותנו העבירה עליהם לעבור גם על מצוות ה'. וחכמינו קיימו אזהרה זו בעצמם. בכל מקום הם מעידים על הסייגים והגזירות, שהם מצוות דרבנן בלבד; והם מקפידים להבדיל הבדלה ברורה - בינם לבין מצוות דאורייתא. אדם הראשון שגה בכך; הוא השוה אכילה לנגיעה, ומסר את שתייהן כמצוות מפי ה'.

רמב"ם הלכות ממרים פרק ב:ט

הואיל ויש לבית דין לגזור ולאסור דבר המותר ויעמוד איסורו לדורות וכן יש להן להתיר איסורי תורה לפי שעה מהו זה שהזהירה תורה לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו, שלא להוסיף על דברי תורה ולא לגרוע ג מהן ולקבוע הדבר לעולם בדבר שהוא מן התורה בין בתורה שבכתב בין בתורה שבעל פה, כיצד הרי כתוב בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו מפי השמועה למדו שזה הכתוב אסר לבשל ולאכול בשר בחלב, בין בשר בהמה בין בשר חיה אבל בשר העוף מותר בחלב מן התורה, אם יבוא בית דין ויתיר בשר חיה בחלב הרי זה גורע, ואם יאסור בשר העוף ויאמר שהוא בכלל הגדי והוא אסור מן התורה הרי זה מוסיף, אבל אם אמר בשר העוף מותר מן התורה ואנו נאסור אותו ונודיע לעם שהוא גזרה שלא יבא מן הדבר חובה ויאמרו העוף מותר מפני שלא נתפרש כך החיה מותרת שהרי לא נתפרשה, ויבא אחר לומר אף בשר בהמה מותרת חוץ מן העז, ויבא אחר לומר אף בשר העז מותר בחלב פרה או הכבשה שלא נאמר אלא אמו שהיא מינו, ויבא אחר לומר אף בחלב העז שאינה אמו מותר שלא נאמר אלא אמו, לפיכך נאסור כל בשר בחלב אפילו בשר עוף, אין זה מוסיף אלא עושה סייג לתורה וכן כל כיוצא בזה.

ספר מהר"ל (מנהגים) ליקוטים

[ע] אמר: כל היכא דאיתמר מדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא, הכי פירושו ודאי תקנתא דרבנן הוא והם יצאו ובדקו ומצאו להם סמך מקרא, וסמכו דבריהם עליו כדי להחזיקם שיהיו סבורים שהוא מדאורייתא ויחמירו בו, ולא אתו לזלזל ולהקל בדברי חכמים.

Michael Silber: The Emergence of Ultra-Orthodoxy: The Invention of a Tradition

Ultra-Orthodoxy and Halakhic Strategy

What strategy should be adopted on halakhic issues in an age increasingly lax in traditional observance? When the hold of tradition was still strong, leniency or severity was often a matter of the individual authority's personal inclination. Where tradition came to be challenged, however, it often became a matter of policy and general tactics. Should one eschew a stringent approach for fear of further alienating a not entirely committed congregation, or on the contrary, defiantly embrace a hard line, and thus prod a hesitant flock into making a firm commitment?⁴⁴

The Hatam Sofer had already established the principle that "it is proper to make a fence around the Torah, to be stringent and not add

rejected this, collapsing the distinctions. "Every rule in the *Shulhan Arukh*," stated Schlesinger, "is equal to the Ten Commandments; and every Jewish custom is equal to the Ten Commandments!"⁴⁵

The canonization of the *Shulhan Arukh* had become the hallmark of Hungarian Orthodoxy already under the influence of the Hatam Sofer. This uncritical acceptance of the codes belied an impatience with the give and take of the halakhic process, a quality which set the ultra-Orthodox apart from the general mainstream Orthodox. Unlike the unruly Talmudic deliberations with their cacophony of contending opinions, the codes had the advantage of speaking in a single voice. In an age when tradition was often called into question precisely because of its heterogeneous and at times contradictory nature, the ultra-Orthodox were especially keen on playing down any manifestation of diversity. When the issue of permitting machine-made *matzoth* was raised, Schlesinger complained to Haim Sofer that the open disagreement among the rabbis was creating harmful confusion among the public. "It seems to them as if there are two Torahs. People say just as we are too stringent in this, so are we in everything else."⁴⁶ He also leveled critical remarks at an older colleague, the esteemed Solomon Ganzfried, for what he considered errors of judgment in his recently published abridgement of the codes, the *Kisur Shulhan Arukh*. "I am but a young man, immature in wisdom, and had I not known of your humility, most eminent Gaon, I would not have dared say this," he wrote just a month before the *pesaq din* of Michalowce was issued.

I have noted that in several instances you have ruled not as the *Shulhan Arukh*, the *RMA*, and the *Magen Avraham*, but relied instead upon the *Hayei Adam* like the Gaon Eliahu [of Vilna]. It is my opinion that in this generation, especially when address-

⁴⁴ "Yad 'Ivri," at the end of *Lev ha'Ivri*, vol. 2, (Lemberg: Kugel, Lewin et Comp., 1868), fol. 846, n. 23.

⁴⁵ *Kan Sofer*, letter § 15, p. 17. On the issue of machine-made *matzoth*, see Salomon Freehot, *The Responsa Literature* (Philadelphia: Jewish Publication Society, 1955), 181–89. Machine-made *matzoth* were introduced in Austria in 1857. Rabbi Salomon

lenient rulings,"⁴⁵ and Schlesinger assiduously scoured the master's responsa, collecting statements to this effect. This zealous preference for the hard-line became one of the distinctive marks of Hungarian ultra-Orthodoxy. When asked about a possible lenient decision in a matter of kashruth, Haim Sofer made the following revealing remarks to the champion of German neo-Orthodoxy, Samson Raphael Hirsch. "Certainly one could find a permissive ruling," wrote Sofer, "... if it were really necessary." The reformers often claimed that the Orthodox adhered to stringent rulings because they were ignorant of the reasons for the customs or lacked the courage to take a lenient stance. Sofer dismissed this as nonsense. Of course the reasons could be known. Even if his generation was sadly deficient in stature compared to previous generations, nevertheless, men of authority were not lacking. "It is not that we do not know [how to rule leniently]. On the contrary. But we do know very clearly that in the present state of decline of our poor generation, faith is endangered on all sides. And everyone must admit that a weak, sick body needs more care and protection than a healthy body." Therefore, instead of seeking ways to lighten the burden, rabbis should find reasons to cling to even the most inconsequential traditions. "In this orphaned generation it is a holy obligation incumbent upon each and everyone to root in his heart from the earliest years to keep and fulfill not only all the commandments, but even the most trifling customs which we received from our ancestors."⁴⁶

Several stratagems were employed. One way which the Hatam Sofer sought to arrive at stringent rulings was to collapse the differences between the various levels of precepts. "It is good to elevate a prohibition!" By this he meant to ground a stringent ruling in a new rationale, as well as to "promote" the prohibition to a higher level (e.g., to claim that a rabbinic prohibition was actually a biblical one).⁴⁷ Since all elements of the tradition were equally sacred, there was no point in distinguishing between its various strata, that could only lead to its relativization. This was precisely the ploy of the reformers, who eagerly sought to differentiate between the authority of biblical precepts, rabbinical ordinances, and recent customs recorded in the *Shulhan Arukh*. The Pressburg school

ing the masses, it is preferable not to deviate from the customs and the decisions of the *Shulhan Arukh* even a tiny iota.⁵⁰

But ultimately, even the *Shulhan Arukh* could not be accepted as the final arbiter. The decisive authority for the ultra-Orthodox resided not in the letter of the law (even as recorded in the *Shulhan Arukh*), but in its spirit. When an unspecified argument was proposed to Hillel Lichtenstein in 1860 which would have allowed brewing alcoholic beverages on the Sabbath (through the agency of a non-Jew), he vehemently rejected the idea and asked that his response be made public. The Talmud (*Yebam. 90b*) stated that at times to abrogate the Torah is to preserve it. If this was said in favor of issuing a lenient ruling, argued Lichtenstein, how much more must this hold true regarding a stringent ruling! He recalled the warning of the Hatam Sofer, "Take care my children! It is a difficult skill to know the four parts of the *Shulhan Arukh*, but it can be mastered. But in order to know the fifth *Shulhan Arukh* [there are only four parts]—to rule and teach in accordance with the state of the generation and the demands of the time and place, to gather and disperse, to rule leniently or stringently—that requires great assistance from heaven!" Therefore, concluded Lichtenstein, "Even if a *bat qol* [celestial voice] were to issue from heaven which would permit brewing based on this lenient ruling, even if Joshua son of Nun would agree to it, I would say this is not in heaven!"⁵¹

Halakhah and the Pesaq Din of Michalowce (1865)

The preference for the spirit over the letter of the law was best illustrated by the *pesaq din* of Michalowce. Serious problems faced the ultra-Orthodox when they sought to provide the rationale for the nine prohibitions. As its very name suggests, the *pesaq din* was intended to be a halakhically based ruling. Mainstream Orthodox authorities, however, refused to sanction it as such because of its extreme pronouncements. In response to Hillel Lichtenstein's preliminary draft of the *pesaq din*, R.

Moses Schick, who was to become the leading halakhic authority of Hungarian Jewry in the 1870s, wished him success, but balked at endorsing the *pesaq* with its claim to being grounded in halakhah. "When it comes to determining the *din*, love truth and avoid flattery." Were these prohibitions formulated as emergency measures—*migdar milta*—and further if he could be convinced of their efficacy, he would not be averse to lending his support. As it stood, however, the *pesaq din* was misleading, and Lichtenstein could not count upon his signature.⁵² And indeed, when the *pesaq din* was issued a few months later, more or less in its original form, Schick, like most mainstream Orthodox rabbis, refrained from signing it. "I saw there things which in my opinion were simply not true," he wrote to Rabbi Menahem Eisenstädt of Ungvár, who repeatedly pressured him to sign. If one intends to issue an emergency prohibition, "He is not permitted to claim that it is by force of Halakhah that it is forbidden," and if a court were to do so "as did this *pesaq din*, then according to Maimonides [Book of Judges, Laws of Rebels, chapter 2] it violates the injunction 'Thou shalt not add thereto' [Deut 13:1]."⁵³

The rulings of the *pesaq din* can be analytically divided into three elements: the interdictions against the specific synagogue innovations, the prohibition against German preaching, and the status of a synagogue where such changes have been introduced. Not all the points of the *pesaq din* were objectionable; even the neo-Orthodox Hildesheimer was willing to accept some. Although he echoed many of Schick's arguments in dismissing the halakhic authority of the *pesaq din*, he too recognized that if Reform was to be checked, unusual emergency measures were called for. Excepting the interdiction on German preaching, Hildesheimer was sympathetic in varying degrees to the other prohibitions but insisted that in almost every instance custom and not Halakhah was involved. Consequently, while such innovations were undesirable, the Orthodox, if faced with the *fait accompli* of a so-called "choir-synagogue" in their community, should back down and (perhaps with the exception of the *me'isah*) avoid a divisive confrontation.⁵⁴ This view could still be shared

But if the Halakhah strictly defined did not easily lend itself to the extreme formulations of the ultra-Orthodox, there was no denying that there were traditions in Judaism which did. In the vast storehouse of aphorisms, legends, parables, myths, homilies, scriptural exegesis, moral

teachings, and the like which made up the aggadic material of the Talmud, the Midrash, and the Kabbalah, there was no lack of such strongly worded statements. These traditions, however, were marked by gross exaggeration and inconsistency. Many seemingly unequivocal pronouncements on this or that subject were contested by just as decisive assertions to the contrary without any attempt to resolve the contradictions. What weight to accord these aggadic or kabbalistic statements in halakhic deliberations was highly problematic.

In general, while mainstream figures did not entirely ignore this extralegal corpus, they did seek to minimize its impact on the halakhic process. The ultra-Orthodox, on the other hand, adopted a diametrically opposite strategy.⁷⁶ While they clearly continued to stick to the notion that Halakhah was the primary source of authority, their tactic was to expand the reservoir of normative traditions which nourished the halakhic process by tapping into the Midrash, Aggadah, Jerusalem Talmud, and Kabbalah. Wherever the body of legal traditions proper proved inadequate, their rule was to mobilize nonlegal traditions to step into the halakhic breach.⁷⁷ The methods of casuistic, legal analysis were

indiscriminately applied to this material. By and large, the ultra-Orthodox ignored the mechanism which had guided Jews over the centuries in sifting, weighing, discarding and reconciling the multiplicity of aggadic statements that were often sharply at odds with one another. If in fact there is reason to designate ultra-Orthodox Judaism "fundamentalist," it is precisely because of its tendency to ignore the "tradition" of these traditions in favor of a literal reading. Thus, any one strand of tradition could always be seized upon and cited, no matter how extreme or marginal, because it did after all appear in the written sources.

This was the case of the halakhic status of secular studies. While there existed numerous tough-sounding condemnations of "alien wisdom," "Greek wisdom," "external books," and the like, the study of which could even lead to the loss of one's portion in the world to come, there were countertraditions such as the Maimonidean one which not only permitted Jews to study "wisdom," but even obligated it as a positive precept. Over the centuries, the mainstream avoided both extremes, adopting a sort of filtering mechanism which in theory permitted secular studies under extenuating circumstances for an adult elite first socialized in the traditional curriculum. In reacting, this was so broadly interpreted

ש"ת חתם סופר חלק א (א"ח) סימן ס

והאמנם בע"ה הדור פרוץ כבקעה וראוי לגדר גדר ולעשות סייג לתורה להחמיר ולא להוסיף קולא תלמוד בבלי מסכת פסחים דף נ עמוד ב – נא עמוד א

דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור - אי אתה רשאי להתירן בפניהם.

ש"ת הרשב"א חלק א סימן צח

וגם המורה להיתר צריך שיהא וז"ו ובעל דעת וירא חטא. שלא יתיר בכל מקום ובפני כל אדם כדי שלא יבואו לדמות דבר בדבר ויקל אפילו לאיסורין. וזהו שאמרו גבי רבה בר בר חנא (מקום שנהגו דף נ"א) דאכל תרבא דאיתרא. וכי עלו לגבי בני רבי כסייה. ואמר להו אבוהון שוינכו כותיים. ואדרבה מורין לאיסור בדברים המותרין והקרובים לטעות בהן להתיר את האיסור כגון במקומות שאינן בני תורה. כמעשה דרבי יוחנן דאסר תרמוסא לבני גיבלא לפי שאינן בני תורה ולבני בשכר מת ביום טוב לפי שאינן בני תורה. וכן רב אשי שהורה לבי נשיאה שלא כהלכה שאסור לכהנים מין ומאניו מינו לדיר משום פריצותא דעבדי. ואם אלו אסרו לא כל שכן שלא להתיר מה שנהגו בו איסור בכל ישראל ולהתיר בפני הכל ובכל המקומות. כי בעניינתו רוב המקומות כבני גבלא ובשכר. על כן כל השומע למיקל נפסד וכל המורה אינה מקבל שכר. לפיכך הנהגו בכלל הדברים האלו הרבה. כי יש אנשים נפשם תאבה מאד להקל ואינן מביטין בעיקרים. ורוב העם בדברים אלו כעורין ואם שמא יכשל המורה יפלו כל הנעזרים בו וישבו לכסלה. השומר אמת לעולם ישמור רגלך ורגלנו מלכד ברשת הדברים הנאסרים והמונעים מדרך אנשי אמת ואשר על פיהם תורת אמת.

ש"ת אגרות משה אורח חיים ח"ד סימן מט

בענין התנועה החדשה של נשים השאננות והחשובות בע"ה. י"ח אלול תשל"ו. מע"כ ידידי הרה"ג מוה"י קעלעמער שליט"א רב בבאסטאן בקהלה חשובה.

הנה בדבר הנשים השאננות והחשובות אשר בעיניי הנהגות המדינות בעולם הן גם כן מהלוחמות יחד עם התנועה כזו עם הנשים הלוחמות בזה מכל העמים שבעולם, אבל נשים אלו שהן שומרות תורה ורצות להכניס מלחמתן גם במה שנוגע לכמה דיני התורה ויש מהן אשר מתפללות בטלית וכדומה בעוד דברים, ורוצה שאביע בזה דעתי בעצם הדבר ואיך שיתנהג כתר"ה.

והנה ראשית צריך לדעת כי מעיקרי האמונה הטהורה שלנו שכל התורה בין שבכתב בין שבעל פה ניתנה מהקב"ה בעצמו בהר סיני ע"י משה רבנו ע"ה ואי אפשר לשנות אפילו קוץ אחד לא להקל ולא להחמיר. אך בצטוינו שכשיש צורך לסיג ולגדר היה חיוב על הסנהדרין וחכמי התורה לתקן איזה תקנות לאסור איזה דברים וכן לחייב איזה דברים אך בהודעה מרבנן שהוא לתקנה ולסיג, ומזמן שנתפזרו בכל הארצות לית לנו כח זה אלא שיש לחכמים לתקן כל מקום ומקום איזה תקנה רק למקומם ורק לזמן קצר. וממילא זה שהתורה פטרה ממ"ע =ממצות עשה= שהזמן גרמה הוא מן התורה וגם רבנן לא חייבו כי לא ראו בזה שום צורך לחייבן ואדרבה משמע שהצורך הוא לפוטרו דוקא מהטעמים שפטרן תורה, ולבד טעמי התורה שלא ידוע לסתם אינשי אף לא לת"ח גדולים ואנו מחוייבין להאמין שאיכא טעמים גדולים לקב"ה נותן התורה איכא גם טעמים גלויים לכל, כי סתם נשים בעולם אינם עשירות ועליהן מוטל גידול הילדים והילדות שהיא מלאכה היתר חשובה להש"ת ולהתורה, וכן ברא הש"ת בטבע כל מין ומין דמבעלי חיים= שהנקבות יגדלו את הולדות ואף את מין האדם לא הוציא מן הכלל בזה שגם טבע הנשים מסוגל יותר לגידול הילדים שמצד זה הקל עליהן שלא לחייבן בלמוד התורה, ובמ"ע שהזמ"ג =במצות עשה שהזמן גרמה=, שלכן אף אם ישתנה סודר החיים בעולם גם לכל הנשים ולעשירות בכל הזמנים ואף כשאפשר למסור הגידול לאיזה אינשי ונשי כבמדינתנו לא נשתנה דין התורה ואף לא דין דרבנן, ולא תועיל שום מלחמה כי אין שום כח לשנות אפילו בהסכם כל העולם כולו שום דבר, והנשים שמתקשות ורוצות ללחום ולשנות הן בחשיבות כופרות בתורה, עיין ברמב"ם פ"ג מתשובה ה"ח דשלשה הן הנקראין כופרין בתורה האומר אף על תיבה אחת שמשא אמרו מפי עצמו, והכופר בפירושה שהוא תורה שבעל פה, והאומר שהוחלף דבר אחד כל אחד משלשה אלו כופר בתורה ודינם שאין להם חלק לעוה"ב, ואף שלשון הרמב"ם הוא האומר שהבורא החליף מצוה זו, פשוט שהוא לרבותא דאף דאומר שהבורא החליף מצוה זו וכ"ש כשאומר שהרשות ביד האינשי להחליף, שג"כ הרי אומר בזה שאין התורה נצחית וכל הטעם הוא שהרי מכחיש כמה כתובים המורים שהתורה נצחית כדכתב הכ"מ.

איברא דאיכא רשות לכל אשה לקיים אף המצות שלא חייבתן תורה ויש להם מצוה ושכר על קיום מצות אלו וגם לשיטת התוס' רשאות גם לברך על המצות וכמהנהגו שמקיימות מצות שופר ולולב וגם מברכות... אבל פשוט שהוא רק בחשקה נפשה לקיים מצות אף כשלא נצטוותה, אבל מכיון שאינו לכוונה זו אלא מצד תורעמותה על הש"ת ועל תורתו אין זה מעשה מצוה כלל אלא אדרבה מעשה איסור שהאיסור דכפירה שחושבת דשייך שיהיה איזה חלוף בדיני התורה היא עושיית גם במעשה שחמיר.

ושנית צריך לדעת כי אין זה בשביל שנשים פחותות במדרגת הקדושה מאנשים דלענין הקדושה שוות לאנשים לענין שייכות החיוב במצות שרק מצד הקדושה דאיכא בישראל הוא ציוי המצות וגם לנשים נאמרו כל הקראי דקדושה בין תחלת תנאי קבלת התורה והייתם לי סגולה אתם תהיו לי גוי קדוש שנאמר לבית יעקב אלו הנשים ותגיד לבני ישראל אלו האנשים, ובין ואנשי קדש תהיון לי שבמשפטים והייתם

קדשים דשמיני וקדשים תהיו והייתם קדשים שבפ' קדשים וכי עם קדוש אתה לה' שבפ' ראה ובכל מקום שנמצא ענין קדושה דישראל נאמר גם לנשים, ולכן גם הנשים מברכות בלשון אשר קדשנו במצותיו כמו האנשים אף על המצות שלא חייבתן תורה, ורק שהוא קולא מאיזה טעמי הש"ת שרצה להקל לנשים כדלעיל ולא מצד גריעותא ח"ו, ובהחייבים בין איש לאשתו איתא חיוב הכבוד על האיש לאשתו ועל האשה לבעלה בלא שום חלוק, והרבה מהנשים שהיו נביאות ויש להן כל דיני נביא שבאנשים, ובהרבה דברים נשתבחו בין בקראי בין בדברי חז"ל עוד יותר מלאנשים, וליכא שום זלזול בכבודן ובכל דבר בזה שנפטר מלמוד התורה וממצות שהזמ"ג וליכא כלל שום סבה להתרעם כלל, וזה יש לכתרה להסביר בכל פעם ופעם ולהיות תקיף וחזק בדעתו שהוא כדיני התורה למחות באלו הנשי שאחר כל זה יעמדו בדעתן האולת והעקושה שלא לשנות שום דבר ממנהגי ישראל הקדושים.

ובזה אגמור בברכה לשלום אמת וכוח"ט לכתרה ולכל אשר אתו ולכל הקהל הקדוש האנשים והנשים והטף. יידו מוקירו, משה פיינשטיין.
תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לז עמוד א

מיסתמך ואזיל ר' יהודה נשיאה אכתפיה דרבי שמלאי שמעיה, א"ל: שמלאי, לא היית אמש בבית המדרש כשהתרנו את השמן, אמר לו: בימינו תתיר אף את הפת. אמר לו: א"כ, קרו לן בית דינא שריא, דתנן: העיד רבי יוסי בן יועזר איש צרידה על אייל קמצא דכן, ועל משקה בית מטבחיא דכן, ועל דיקרב למיתא מסאב, וקרו ליה יוסף שריא. אמר ליה: התם שרא תלת, ומר שרא חדא, ואי שרי מר חדא אחריתי, אכתי תרתין הוא דהויין! א"ל: אנא שראי אחריתי.

Anti-Anti Communism and Anti-Anti 'Partnership Minyan" by David Wolkenfeld

During the 1950s and 1960s there were American liberals who adopted (or who were labeled) "anti anti Communists." These figures, although not supporters of Communism, recognized that McCarthyism was a greater threat to American democracy than armed Communist insurrection. With all necessary caveats and *havdalot*, some of the published articles criticizing partnership *minyanim*, has pushed me towards adopting an "anti anti" partnership minyan position.

I have never attended a partnership minyan and I don't think I will change that policy anytime soon. Ultimately, although shuls can and must change to accommodate women's religious needs, Orthodoxy cannot be competitive on the plane of equal women's prayer leadership and we would be better served as a community shifting the discussion to arenas where we can compete and win (such as opening the doors of the beit midrash to women as teachers and students of Torah at every level and in every subject and in every venue). I furthermore think that it is still too soon to know if Rav Henkin *shlita* was correct in his prediction that a community that instituted women's *saluyot* would not "remain Orthodox in practice." I am not prepared to take that risk.

And yet, I have come to feel that the stridency and forcefulness of the opposition to partnership *minyanim* is now more of a threat to Orthodoxy than those handfuls of independent *minyanim* ever could be. We are facing substantial threats to the continued vitality of American Modern Orthodoxy. Day school tuitions are pushing the middle class outside the community. Too many of the graduates of our day-schools and *yeshivot* complete their formal Jewish educations uninspired and without any positive example of how Torah and mitzvot can be relevant to their real lives. Our busy bourgeois lifestyle fills our days with tasks, but leaves them devoid of opportunities for introspection and transcendence. And our brothers and sisters in the State of Israel remain under threat of missile attack and war in an ever more unpredictable and unstable region.

To respond to these threats we need an "all hands on decks" approach. We cannot afford to discover new *issurim* where none had been found before. At the very least, a silence motivated by a "*mutav she'yehiyu shogegim*" stance, would make it more likely that those who find it necessary to avail themselves of a partnership minyan, still consider themselves Orthodox, still send their children to Orthodox schools, and still make their "weekday shul" one that is Orthodox. There is so much Torah scholarship and intelligence to be found among the critics of partnership *minyanim*. Think of what they could discover if they used their gifts and training towards formulating solutions to our community's many problems rather than critique solutions they consider misdirected.

Qeri'at Ha-Torah by Women: Where We Stand Today: Yehuda Herzl Henkin

Where does all this leave us? Regardless of the arguments that can be proffered to permit women's *aliyyot* today—that *kevod ha-tzibburan* be waived, that it does not apply today when everyone is literate, that it does not apply when the *olim* rely on the (male) *ba'al qeri'ah* and do not themselves read—women's *aliyyot* remain outside the consensus, and a congregation that institutes them is not Orthodox in name and will not long remain Orthodox in practice. In my judgement, this is an accurate statement now and for the foreseeable future, and I see no point in arguing about it.

ר' שכטר על מנינים משותפים

אלא שטעו בזה, שכידוע זה הי' תחילת תנועת הריפורם, שלבסוף עזבו לגמרי את דרך השו"ע דלהנהיג הנהגות מחודשות שכאלו צריכים הסכמת גדולי התורה, ולא מספיק שסתם ת"ח חיפש בשו"ע ומצא שהנהגה מתאימה עם"ם ההלכה, "דלהנהיג הנהגה מחודשת בעינין שיהא לשם אהבת ד', בבחינת" דודך, "שיהא לשם שמים (במוטיבציה טהורה) ושיהא לפי רוח התורה, וכאמורן. וע' מש"כ בס' מפניני הרב, בערך קבוצי תפילה לנשים אות א' בשם רבנו, ז"ל, שאמר שהוא נמנע מלומר לשון איסור בזה, אלא שהי' 'אומר שד"ז (קבוצי תפילה לנשים) אין רוח חכמים נוחה הימנו. והנהגים כן עושים שלא ברצון חכמים, ושאימירה זו צריכה להיות מספיק סיבה שלא לנהוג בזה. ואולי כונתו למש"כ כאן [. והנה דבר ידוע הוא שע"פ רוב, המניע להנהגות אלו המחודשות הוא הרצון לתקן את אשר" עיוותו רבותינו "משך כל הדורות – לקפח את הנשים מזכויותיהן במנעם מהן מלשמש כש"ץ ומלעלות לתורה, ודבר ידוע הוא שטענה זו טענו הצדוקים שבזמן התנאים נגד החכמים, שהתורה מקפחת את זכויות הנשים בעיני ירושה, וע"כ טענו שעכ"פ תירש הבת עם בת הבן (ב"ב קטו,): ודברים קשים אמרו עליהם התנאים, וכמה וכמה מהדעות והנהגות של הצדוקים שמדורות הראשונים תפסו המינים) אשר הם הנוצרים הראשונים)

... ובנוגע להנהגות אלו, אף אם יאמר מי שהוא שיש לפקפק על מה שכתבנו לעיל, למעשה לא שמענו שהסכים להן אף אחד מגדולי הדור המוכרים, לקבוע שמתאימים את רוח התורה, ועל קונטרס פסקי ההלכה הנ"ל אין שום הסכמה משום ת"ח המוכר כפוסק, ותוכן ההנהגות

סותר למדת הצניעות הדרושה מהנשים, ואסור לנו להנהיג הנהגות חדשות באופן שיוציאו לעז על הדורות הראשונים – להראות כאילו "רבותינו לא נהגו כהוגן בקפחם זכויות הנשים", וכפי הידוע לנו מההסטוריה, חידוש הנהגות שכאלו (שמבלי הסכמת גדולי הדור) עלול להביא לידי קלקול ולידי ריפורם, ד' צילנו.

Rav Schachter's Bright-Line Rule On Halachic Innovation

By Yitzchok Adlerstein, on February 10th, 2014

By the time you read this, the new issue of *Tradition* may already have launched a thousand conversations. It contains an important article by Rabbis Aryeh and Dov Frimer that prohibits “**partnership minyanim**.” At the same time, *Tradition*'s parent organization, the RCA, collected and released other documents adopting the same position. The authors come from across a continuum of contemporary Orthodoxy, including R Gedalya Dov Schwartz, shlit”a, the Av Beis Din of the RCA, and R Jeremy Wieder of YU (still to be published).

How to respond to the incessant stream of innovations coming from YCT/ Morethodoxy/ Open Orthodoxy (OO) – or whether to respond at all – remains a frequent topic of conversation and disagreement within the ranks of the RCA, the Modern Orthodox rabbinic group. The RCA is far from monolithic. Its members range from somewhat favorable to OO, to indifferent, to strongly hostile. Many among the more traditional members already refer to Open Orthodoxy as neo-Conservatism, believing that with the imminent demise of the Conservative movement, its ideology has found a new home at the far margins of the Orthodox world. At the same time, many of those on the far-left have formed their own rabbinic organization, the IRF. Judging only from what I have seen on internal listservs, a very large number of RCA members from across the rest of the Orthodox spectrum – if not a large majority – see many of the innovations and core beliefs of OO to be inimical to the preservation of the mesorah, if not far beyond the pale of Torah Judaism.

The focus on partnership minyanim represents an agonized choice on the part of RCA leadership. It decided to address a practice that has been instituted in very few places, but has created a toxic pressure on rabbis who adhere to conventional halachic and hashkafic protocols. Shul members down the block from the liberalizing congregations demand that their rabbis start to get with the times, and allow more and different innovations that they cannot tolerate. If this one practice is banned from Orthodox consideration, it might help ease the pressure from the entire smorgasbord of proposed changes.

RCA leadership reasoned that some well-written articles could minimally nip a problem in the bud, and possibly generate enough discussion about the limits of Orthodoxy that it could create a new and widely accepted bright-line definition of what is acceptable and what is not. This has precedent in the great battles over mechitza in the '50's. According to Dr Jonathan Sarna in his work dedicated to that issue, Orthodox leaders at that time “so vigorously insisted that mixed seating violated halacha that those who supported the opposite position realized that they were clinging to a view that no institutionalized brand of Orthodoxy would agree to legitimate.” This did not prevent congregations from tearing down their mechitzos and joining the Conservative movement, but it did create a popular litmus test of Orthodoxy that allowed it to flourish and grow even more halachically consistent over the next decades. The series of articles may become the modern parallel to the Mt. Clemens, Michigan case immortalized in Sanctity of the Synagogue.

I was privileged to receive one article in advance, and it has the makings of becoming in and of itself the defining position paper on what can be considered Orthodox and what lies outside its bounds. Rav Hershel Schachter, shlit”a, presents multiple arguments for forbidding participation in partnership minyanim. In passing, he develops a number of thoughts about halachic process in general. As is his wont, he almost always comes home to teachings of his rebbi, Rav Soloveitchik zt”l.

Rav Schachter begins with trenchant criticism of those who write *teshuvos* when they are not qualified to do so. Not everyone who has learned in yeshiva, or even in kollel, or received semicha, he says, is authorized to write responsa. To be considered the gemara's *magia le'hora'ah* / one who has attained the stature and background necessary to *pasken* new questions, a candidate's learning need be balanced. People who lean excessively to the side of *kula*, or to the side of *chumrah*, cannot properly write *teshuvos*.

He next plunges straight into the issue of determining what kinds of non-halachically mandated activities are proper, and which are not. He turns to the gemara (Shabbos 23a) that establishes our requirement to abide by new rabbinic *takanos*/ edicts through the *pasuk* in Haazinu *sh'al avichab v'yagedcha, zikeinecha vayomru lach*. How, asks R Schachter, could a *pasuk* that is not recognized as one of the 613 mitzvot create an halachic imperative?

R Schachter opines that the true source is the mitzvah of *ahavas Hashem*, which decidedly does number among the 613. That mitzvah requires attitudinal and emotional responses which often have to spill over into concrete action. How are we to determine what behaviors are bona fide reflections of true love for Hashem – ones that will bring Him *nachas ruach*? Fools, he

says, can imagine that instituting *abrisab* /circumcision ceremony for infant girls might be doing a good thing, but we understand that they are not bringing pleasure, *kivayachol*, to HKBH.

This is the real intent of the gemara. When our souls are filled with enthusiasm to draw closer to Hashem and we hit upon activities that we think will best express our love for Him, we need to pause. Any such activity needs to be scrutinized by “recognized gedolei Torah.” They are the embodiment of the *zikeinim* that the gemara references in Shabbos. Without their approval, any such activity may be devoid of any real meaning.

R Schachter goes on to argue that not only has no one of any Torah stature approved of the partnership minyanim protocols, but that they would disapprove for multiple reasons.

The reaction to this piece will likely be strong and predictable. The YCT/OO camp will dismiss it and deride it as “*derush*,” and “*aggadic*.” They always insist on halachic sources, because that way, they can always counter them with an obscure minority opinion here, or a tendentious – often interpretation there. There is no High Court that can choose between different halachic interpretations, so they can never lose. The playing field will remain forever level, even if they can only front a losing team.

To people with a stronger traditional bent (or more depth in learning), R Schachter’s arguments will resonate well. They will not dismiss them as meta-halachic, because their own experience in learning and halacha points to the legitimacy and necessity for guidance by *ba’alei mesorah*. “Meta-halachic” to them is not a dirty word, but part of a credo that stands out in halachic literature of hundreds of years.

Many thinkers on the right have been stymied in formulating responses to what they see as the escalating depredations of the far-left. Arguing halacha with the innovators is useless (as above) and confers legitimacy on what often are halachic amateurs. On the other hand, making a proper case for meta-halachic principles is virgin territory, and people are fearful of not doing the job properly.

R Schachter’s piece is a wonderful contribution. There are tens of thousands of Orthodox Jews in the Modern Orthodox world (and certainly in the haredi world) who view the tearing down of all barriers by YCT and OO with horror. However, they regard a simple recitation of *chadash assur min ba-Torah* (something that even its author, the Chasam Sofer, did not really practice, even if it was a good line on one occasion) as an insufficient answer, but they are open to listening to a presentation of where guidelines need to be drawn, and by whom. R Schachter’s presentation ought to be a wonderful beginning.

This will be more important in the long run than the existence or disappearance of partnership minyanim. It will not be enough to take R Schachter’s formulation and use it to rally the troops. The challenge will be to take it and build upon it, at least to those who do not reject the idea of contemporary rabbinic authority.

Before this essay, making the case for limitation was an issue of each rov for himself. R Schachter’s contribution could allow for a common platform upon which others can build and explain, if enough people react favorably and embrace it. It creates a simple (but not simplistic) image that can be shared by the entire community, excepting the outliers.

As happened during the mechitza controversy over a half-century ago, the existence of new popular definition of Orthodoxy brought some people back from the brink. Today as well, the real victory – the *nachas ruach* to HKBH, if we can surmise – will be if an understanding of halachic process in regard to innovation becomes popular enough that those on the fringes will abort their mission, and return to the mainstream.

תגובה של ר' יששכר כץ לר' שכטר

כ"ת ממשיך: והשוה מש"כ בזה רבנו הגריד"ס ז"ל בשנת תש"ך (בס' דברי השקפה, עמ' רמ"ג) שמן הישיבות יוצאים לומדי תורה ושומרי מצות עד כדי דקדוק בקוצו של יוד של המסורה...בני תורה הלנים בעומקה של הלכה...אני מצטער על שלש תופעות שליליות...עוד לא זכינו לחנך גדולי תורה אמתיים שעליהם נתגאה. יש חוגי תורה וגם תלמידי חכמים, ואין אנשי קומה תורתית. הניצנים נראו בארץ, אבל עוד לא פרחו הגפן בכל תפארתה...מצד אחד נוטים המה, צעירי אמריקא, לפעמים לקיצוניות מופרזת המבהילה בשחצנותה, ולעתים תכופות מתנועעים המה בכיוון מהופך, ומסכימים לווייתורים ולהליכה בדרך ההתנגדות הקלה. במלה אחת, נבוכים המה בשבילי היהדות, ומבוכה זו היא בת תפיסת עולם וחויית עולם בלתי משוכללות.

הקורא העירני ישים לב שהגריד"ס ז"ל מתלונן על המחמירים יותר מדי באותה מידה שהוא מתלונן על המקילים יותר מדי. כשהייתי משומעי לקחו של הגאון ר' אברהם יהושע סלוביציק שליט"א בישיבת בריסק בירושלים שמעתי ממנו כמה פעמים איך שהגאון ר' ברוך בער ליבוביץ ז"ל היה אומר בשם רבו הגר"ח זצ"ל (עפי הפסוק במשלי יז:טו) שלהרשיע צדיק הנו לא פחות תועבת ה' מלהצדיק רשע.

והתשו 'מימונית' קדושה סי' טו) מצטט מהירושלמי (סופ"ה דתרומות) דכשם שאסר להתיר את האסור כך אסור לאסור את המותר. וכן פסק רבינו השפתי כהן בהנהגת איסור והיתר שלו. (רמ"ב סעי' ט') וכע"ז הוא בירושלמי נדרים (פרק ט' ה' א') לא דייך מה שאסרה תורה. אתמהה! וכפי שכבודו מביא מהגר"ד"ס, הוא התלונן על זה שמישהו החמיר שלא לצורך על דבר כל כך לא חשוב כמו דג טונא. ובפרט צריך לזהר בהחמרה יתירה בדורנו זה כשכל חומרא יכול להיות חומרא דאתא לידי קולא שכשהחמרה שלא לצורך יכולה לגרום לרבים לעזוב חיים של תורה ושמירת מצוות. וז"ל הרב קוק זצ"ל (אורח משפט, או"ח קי"ב) שאני יודע ברור תכונת בני דורנו, שדוקא ע"י מה שיראו שכל מה שיש להתיר ע"פ עומק הדין מתירין אנחנו, ישכילו לדעת, שמה שאין אנו מתירין הוא מפני אמתת דין תורה, וימצאו רבים הדבקים בתורה שישמעו לקול מורים בעז"ה, מה שא"כ כשיתגלה הדבר, שישנם דברים כאלה, שמצד שורת ההלכה ראויים הם להיתר ורבנים לא חשו על טרחם וצערם של ישראל, והניחו את הדברים באיסורם, יוצא מזה ח"ו ח"ה גדול מאד, עד שמתרבים המתפרצים לומר על כמה גופי תורה, שאם הרבנים רוצים היו יכולים להתיר, וע"י זה יוצא משפט מעוקל. והחת"ס שכתב להמהר"ץ חיות ש"צריך להעלות את האיסור" הוא דעת יחידאה. במשך מאות שנות פסיקה הלכתית לא היה אף פוסק שהעלה רעיון כזה וכמעט ואין פוסק שבא אחריו. שאימץ גישתו.

(ברשות כבודו אגיד שמנסיוני האישי אני יודע שהערכת כבודו על כוונת ה"מחדשים" אינה נכונה. הרבה מרעי ומכירי מתפללים במנינים כאלו ורובם ככולם הם יראים ושלמים, כוונתם היא לשבת בבית ה', לחזות בנועמו ולבקר בהיכלו. מטרתם הוא להוסיף חיל בתורת ה' ועבודתו באופן שמקטין הדיסוננס בין חייהם מחוץ לביה"כ לחייהם שבפנים. בנוסף, ככלל, אי אפשר לשפוט כוונותיהם של בני אדם, כי "האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב" (שמואל א':טז) ידוע המשנה באבות (פרק ב' משנה ד') אל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו. חסידי גור מצטטים אימרא משמיה דהחידושי הרי"ם על המשנה הזאת. לפיהם הוסיף הרי"ם: ולעולם לא תגיע, ולכן לעולם לא תדון. מילים חדים ונוקבים).

כ"ת הרמה מסיים: ובר מן דין ובר מן דין, מן הנכון להזכיר מש"כ במאמרנו צאי לך בעקבי הצאן (אות י"א) בשם רבנו, ז"ל, שכל דבר שנהפך להיות סמל להריסת הדת, אפילו אם באמת עפ"י הלכה אין בו איסור מצד עצמו, אכן זה גופא שנהפך להיות סמל לפריצת גדר והריסת הדת, זה גופא גורם לכך שיהי' אסור, וכבר כתבנו בזה בס' נפש הרב (עמ' רל"ג), ודבר ידוע ומפורסם הוא שהריפורמים והקונסרביטיבים פרצו את הגדר בצרפם נשים למנין, ובמנותם נשים לרבנות, ובעליית הנשים לתורה, ופשיטא ש אסור לחקות בזה את המינים. (ע' משנה חולין דף מ"א).

אתפלא! מאי שנא בין זה למודרנה וציונות? גם המודרנה והציונות מקורן טמא. כוונת ראשיה ומיסדיה הראשונים היה" להרוס את הדת, (מודרנה: המשכילים והרפורמים. ציונות: הרצל, גורדון וכדומה) ועכ"ז ניטרו ע"י רב קוק ז"ל (הציונות) והגאון רש"ר הירש ז"ל והגר"ד"ס ז"ל (המודרנה) (ועי' בכורות ו' ע"ב. טמא היוצא מטהור...טהור) ולסיים, נלענ"ד שכל הנ"ל הם טיעונים משניים שנאמרו כהוספה לטיעונו העיקרי של כבודו, טיעון אחד שהוא שנים) 1: שיש לרוח של ההלכה - מה שכבודו קורא - spirit of the law -- מעמד הלכתי שוה לזה של הדיבור של ההלכה - - - - מה שכבודו קורא) 2) letter of the law שדיון ברוח ההלכה יכול להיות רק ב"הסכמת גדולי התורה שיש להם. ידיעות בכה"ת כולה, ואשר ממילא הם יכולים להבין מה היא רוח ההלכה "וכת"ר מבסס טיעונו על הפסוק בישעיהו (נט:כ"א) ברי לי שהפסוק הנ"ל הובא רק כאסמכתא בעלמא. בטח יש לכת"ר ראיות מוצקות להנחות מרחיקות לכת כאלו. כמי שעדיין מתמודד עם הנושא של מנינים המשותפים ומנסה לגבש עמדה שמתאים עם מה שנראה לי ה"רוח" וה"דיבור" הנכונה של ההלכה בנידן דין, רצייתי לשאול אם כבודו יואיל בטובו להאריך קצת יותר על הנושא ולפרוש כשמלה משנתו ההלכתית בנושא זה. אישית הייתי רוצה גם לשמוע הרבה יותר פירוט על הקריטריון שעל פיה מצליחים לפענח את ה"רוח" האמיתית: מי, איך, ומה קובע מה ה"רוח" הנכונה בכל מקרה? מה הפראמטרים שאנו צריכים להעמיד לעצמנו בחיפושנו אחרי ה"רוח" של ההלכה בכלל ובפרט כשאנו באים לדון בנושא כה קשה וכה מסובך שיש לה השלכות כ"כ מרחיקות לכת על העתיד שלנו? אם הרוח אכן כה עיקרונית להדין, חשוב ששני הצדדים בהוויכוח יתאמצו לבטא גישתם ל"רוח" הנושא ב"מפורש ושום שכל". (נחמיה ח:ח)

Joel Rich: Audio Roundup February 13, 2014

There are many things in my understanding that are not 100% *assur* but varying shades of grey. As *avi mori vrabbi zll*"hh would often say, "Just because something is permitted doesn't mean it's a good idea." I think the whole *guf naki* thing is a red herring. The meta question is who will make the call for which community. I don't know how history will *paskin*, but I have a greater understanding of how early observers of Chassidus and Conservative Jewry must have wondered how the scales would tip.